

ІНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ ТА ДЕЯКІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІВ З ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗШУКУ ПРОТИПРАВНИХ АКТИВІВ

Дефініція «розшук активів, одержаних унаслідок вчинення правопорушення» відносно нова для України і вже традиційна для міжнародних юрисдикцій. Дана дефініція набула розповсюдження в ЄС після прийняття Рішення Ради Європейського Союзу від 06.12.2007 р. № 2007/845/ІНА, яким було закладено загальний підхід до розуміння цієї категорії і порядку його здійснення.

Інституційні моделі створення органів з виявлення та розшуку активів досить різноманітні. Аналіз останніх дає змогу стверджувати, що такі органи створюються та функціонують з позиції двох підходів до їх формування.

I. Перша модель характеризується тим, що у більшості країн повноваженнями з повернення активів наділяються правоохоронні органи.

У деяких країнах ЄС існують одразу декілька органів, відповідальних за повернення активів і міжнародне співробітництво у цій сфері (Болгарія, Німеччина, Литва, Іспанія, Франція, Швеція, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії) [1]. Залежно від системи правоохоронних органів тієї чи іншої країни функція з повернення активів може покладатися на поліцію (Австрія, ФРН, Литва), бюро розслідувань та його департаменти (Угорщина, Фінляндія, Швеція), офіс Генерального прокурора або спеціального державного прокурора з тяжких економічних злочинів (Болгарія, Данія, Литва). Як правило, у правоохоронному органі створюються спеціальні підрозділи, наприклад, поліції (Естонія – підрозділ слідчого департаменту, Латвія, – департамент економічної поліції, Польща – підрозділ розшуку активів) [1].

II. Друга інституційна модель органів, діяльність яких спрямована на повернення активів, представлена спеціалізованими органами, які уповноважені виключно на повернення активів (Кіпр, Бельгія, Франція, Румунія, Нідерланди та ін.).

Органи з розшуку та управління активами в іноземних юрисдикціях відображено в табл.1.

Таблиця 1

Органи з розшуку та управління активами в іноземних юрисдикціях

№	Країна	Назва органу
1	Austria	Federal Criminal Police (Bundeskriminalamt – Referat «Vermögensabhöpfung»).
2	Belgium	Organe Central pour la Saisie et la Confiscation (Central Office for Seizure and Confiscation, COSC)
3	Bulgaria	Commission for Establishing Property from Criminal Activity (CEPACA, which subsequently changed its name to CEPAlA), and the Supreme Prosecutor's office.
4	Cyprus	Unit for Combating Money Laundering (MOKAS-FIU Cyprus).
5	Czech Republic	Unit Combating Corruption and Financial Crimes (UOKFK), International Cooperation Department, and enacted Act no. 273/2008.
6	Denmark	State Prosecutor for Serious Economic Crime (Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet).
7	Estonia	Investigation Department, Central Criminal Police Finland designated the National Bureau of Investigation.
8	France	Agency for the management and recovery of the assets seized and confiscated (AGRASC).
9	Germany	Federal Criminal Police (Bundeskriminalamt Referat SO 35 «Vermögensabschöpfung») and the Ministry of Justice (Bundesamt für Justiz).
10	Greece	Financial and Economic Crime Unit within the Ministry of Finance, according to law no. 3842/2010.
11	Hungary	National Investigation Office (Nemzeti Nyomozó Iroda).
12	Ireland	Criminal Assets Bureau, established by the Criminal Assets Bureau Act of 2005.
13	Latvia	Economic Police Department of the Central Criminal Police Department of the State Police.
14	Lithuania	Criminal Police (Lietuvos kriminalines policijos biuras) and the General Prosecutor Office (Lietuvos Respublikos generaline prokuratura) Luxembourg designated the Parquet du Tribunal d'Arrondissement de Luxembourg, Section éco-fin.
15	Poland	Assets Recovery Unit, Criminal Bureau, General Headquarters of Police.
16	Slovakia	Financial Intelligence Unit of the Bureau of Combating Organised Crime of the Presidium of the Police Force.

17	Spain	Intelligence Centre against Organised Crime (CICO) and the Anti-drugs Special Prosecution Office (Fiscalia Especial Antidrogas) at the Ministry Of Justice.
18	Sweden	National Criminal Intelligence Police Service and the National Economic Crimes Bureau (Ekobrottsmyndigheten).
19	United Kingdom	Serious Organised Crime Agency (SOCA) for England, Wales and Northern Ireland and the Scottish Crime and Drug Enforcement Agency (SCDEA) for Scotland.
20	Ukraine	Assets Recovery and Management Agency

В Україні створено та функціонує Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА) [2]. АРМА є органом виконавчої влади зі спеціальним статусом і обов'язки із виявлення та розшуку майна у кримінальному провадженні покладаються на сторону обвинувачення (обов'язкова риса першої моделі), а вирішення питання про накладення арешту на таке майно і його спеціальну конфіскацію, – на слідчого суддю та суд відповідно. Зауважимо, що прототипами АРМА стали агенції Франції та Румунії.

Щороку фінансування АРМА збільшується як у відсотковому, так і грошовому еквіваленті. Обсяг фінансування з державного бюджету на АРМА визначається відповідно до бюджетної програми КПКВК 6431010 «Керівництво та управління у сфері розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» [3]. Так, в 2018 році, було отримано фінансування у сумі 42333,7 тис. грн., вже наступного 2019 року фінансування збільшилося на 598,1% до 253213,4 тис. грн. У 2021 році обсяг фінансування діяльності АРМА становив 273491,9 тис. грн. і зріс в порівнянні з 2020 роком на 126,4% [4].

Забезпечення діяльності Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів в розрізі основних показників відображено у табл. 2.

Таблиця 2

Результативні показники бюджетної програми АРМА «Керівництво та управління у сфері розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (КПКВК 6431010)*

Показники	Одиниця	Затверджено			Виконано			Відхилення від плану		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Гранична чисельність	од.	195	195	195	134	148	159	-61	-47	-36

працівників апарату										
Гранична чисельність працівників територіальних органів	од.	240	240	240	40	56	62	-200	-184	-178
Кількість виявлених та розшуканих активів, на які може бути накладено арешт в рамках кримінального провадження	од.	500	10000	20000	1685	45808	24957	1185	35808	4957
Кількість активів, які передані в управління АРМА	од.	561	1000	2000	1240	3065	14092	679	2 065	12092
Кількість активів, щодо яких проведено заходи з оцінки, експертизи, охорони, збереження та транспортування	од.	571	50	1000	30	50	41	-541	-	-959
Надходження до Державного бюджету України від здійснення заходів з управління активами на підставі відповідної ухвали суду або згоди власника	тис. грн	12000	13500	13800	1094,8	15682,6	41844,2	-1052	2182,6	28044,2
Рівень готовності Єдиного державного реєстру активів, на які	відс.	43,5	57,7	92,9	43,5	57,7	57,7	-	-	-35,2

накладено арешт у кримінальному у провадженні										
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

**Складено автором на основі [4-5]*

Щодо питань розробки заходів щодо ефективності управління активами та розбіжності між затвердженими і фактичними показниками за цим напрямком, то зазначимо, що це обумовлено зменшенням кількості договорів про управління активами відносно яких здійснюється контроль через встановлення фактів неналежного управління активами; скасування ухвал про арешт майна та припинення договорів щодо активів, відносно яких скасовано арешт; закінчення строку дії договорів щодо управління активами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крамар Р. Концептуальні засади адміністративної діяльності у сфері виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Тернопіль, 2021.

2. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII. Дата оновлення: 05.01.2017. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/772-19/pag>

3. Паспорти бюджетної програми КПКВК 6431010 «Керівництво та управління у сфері розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» на 2020-2021 рр. URL: <https://arma.gov.ua/budget>

4. Звіт про діяльність Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів за 2017-2021 рр. URL: <https://arma.gov.ua/files2020/04/15/20210415170302-74.pdf>

5. Оцінка ефективності бюджетної програми АРМА за 2019-2020 рр. URL: <https://arma.gov.ua/report-on-budget>